

Sosiaali- ja terveysministeriölle
Diaarinumero VN/14348/2024

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun asetukseen.

Esityslunnonksen keskeiset ehdotukset

Asetuksessa mainittuja perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiakasmaksuja ehdotetaan hallitusohjelmaan sekä kehysriihen päätöksiin perustuen korotettavaksi. Korotukset kohdistuisivat erikoissairaanhoidon lisäksi kaikkiin perusterveydenhuollon maksuihin, joiden enimmäismääristä säädetään asiakasmaksuasetuksessa, mukaan lukien suun terveydenhuollon maksut, kuitenkin hallitusohjelmassa ja kehysriihessä sovitusti erikoissairaanhoidon painottaen. Perusterveydenhuollon maksuja korotettaisiin pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksuja pääsääntöisesti 45 prosentilla. Korotukset tulisivat voimaan vuoden 2025 alusta. Korotukset eivät koskisi asiakasmaksulaissa säädettyä maksukattoa, maksua käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta, maksuttomiksi säädettyjä palveluja tai sellaisia asiakasmaksuja, jotka määräytyvät maksukyvyyn ja perhesuhteiden mukaan.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Ehdotetut korotukset ovat niin merkittäviä, että on mahdollista, että ne voivat käytännössä siirtää palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin, etenkin huomioiden sosiaaliturvaan kohdistuvien muutosten yhteisvaikutukset, joita ei ole perustelumuistioluonnoksessa arvioitu. Ehdotettujen muutosten vaikutukset osuvat merkittävimmin yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleviin. Keskusliitto katsoo, että asiakasmaksujen korotuksia ei pitäisi toteuttaa.

Kuten perustelumuistioluonnoksessa todetaan, ehdotetut muutokset kohdistuvat yleisemmin pienituloisille kuin suurituloisille kotitalouksille. Muutosten kohdistumista pienituloisille selittää mm. terveyspalveluiden suurempi tarve työvoiman ulkopuolella, työntekijöiden oleminen yleisesti työterveyspalvelujen piirissä ja hyvätuloisten yksityisten palvelujen käyttö muita useammin. Erityisesti perusterveydenhuollon maksut ja laitoshoidon maksut painottuvat pienituloisiin kotitalouksiin. Muutosten vaikutukset kohdentuisivat voimakkaammin tulojakauman alapäähän suhteessa kotitalouden maksukykyyn, sillä korotukset koskevat

tasasuuruisia maksuja, jotka ovat tuloista riippumattomia. Korotukset voivat heikentää toimeentuloa etenkin yhden vanhemman perheissä tai pienituloisissa perheissä. Korotukset kohdistuisivat kansalaisiin terveyspalvelujen tarpeiden mukaan, minkä seurauksena ne kohdistuisivat enemmän pitkäaikaissairaisiin ja vammaistuen saajiin.

Ehdotuksessa esitetään huomattavan suuria prosentuaalisia korotuksia jo nyt kansainvälisesti verraten korkeisiin asiakasmaksujen enimmäismääriin.¹ Asiakasmaksujen enimmäismääriin kohdistuvien merkittävien korotusten vaikutuksia perustuslain 19 § 3 momentin turvaaman oikeuden riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin toetutumiseen tulee seurata. Pienituloisten osalta erityisesti on vaarana, että korotukset siirtävät palveluita niitä tarvitsevien ulottumattomiin. Luonnoksessa todetaan, että tutkimuksen perusteella tiedetään, että asiakasmaksutaso voi vaikuttaa palvelujen käyttöön etenkin perusterveydenhuollossa. Lisäksi korotukset voisivat johtaa toimeentulotuen tarpeen lisääntymiseen. Maksukattoihin ei olla tässä hallituksen esityksessä tekemässä muutoksia. Maksukattoja ei tule tulevaisuudessakaan korottaa, jotta terveydenhuollon maksuista ei aiheudu kohtuutonta taakkaa.

Perustelumuiotiossa viitataan hyvinvointialueiden mahdollisuuteen jättää perimättä tai alentaa myös tasasuuruisia terveydenhuollon maksuja perustuslain 19 § 3 momentin velvollisuuksiin nojautuen. Näitä menetettyjä tuloja ei kuitenkaan kompensoitaisi hyvinvointialueille, joka asettaisi ne vaikeaan tilanteeseen rahoituksen riittävyyden näkökulmasta. Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on jo tällä hetkellä vaikea. Käytännössä olisi epätodennäköistä, että hyvinvointialueet jättäisivät vapaaehtoisesti perimättä lakisääteisiä asiakasmaksuja maksukyvyttömiltä potilailtaan toimeentulotuen tarpeen välttämiseksi.

¹ StVM 39/2020 vp, s. 4